

Eksegeesi

Helatorstai, Apt. 1:1-11

Apostolien teot on jatko-osa Luukkaan evankeliumille. Samalla Apostolien teot jatkavat myös siitä mihin muut evankeliumit päättyvät. Lääkäri Luukas on nähty Luukkaan evankeliumin ja Apostolien tekojen kirjoittajana (Kol. 4:14). Luukas käyttää niin sanottua klassista kreikkaa; hänen sanastonsa ja kirjoitustyyliinsä kertovat, että hän saanut korkean koulutuksen. Luukas viittaa myös usein sairauksiin ja erilaisiin diagnooseihin. Luukas ei väitä olleensa mukana kaikissa tapahtumissa, joista hän kirjoittaa vaan päinvastoin hän kertoo, että hän on tarkasti selvittänyt tapahtumat ja kirjoittaa asioista selvityksensä pohjalta (Luuk. 1:1-4). Luukas kertoo siis siitä, mitä on silminnäköiltä kuullut. Apostolien tekojen tarkka lukija huomaa kuitenkin, että kerronta muuttuu tietyissä kohdin "me-muotoon" mikä viittaa siihen, että Luukas on itse ollut tietyissä tapahtumissa mukana - varsinkin niissä, jotka ovat Apostolien tekojen loppupuolella (Katso esimerkiksi Ap. t. 16:10). Luukas matkusti Paavalin kanssa aina Roomaan saakka ja ollessaan vangittuna Paavali kirjoittaa Timoteuskirjeessä Luukkaan olleen hänen luonaan (2 Tim. 4:11).

Luukas kirjoittaa kirjeensä Teofilokselle (= "se, joka rakastaa Jumalaa"). Kirjoitusajankohta Apostolien teoille on noin vuosien 63-70 välillä. Apostolien teot päättyvät kertomukseen, jonka mukaan Paavali oli vankeudessa ja julisti siellä Jumalan valtakuntaa ja opetti kuka Herra Jeesus on. Kirje ei kuitenkaan kerro Paavalin lopullisesta kohtalosta ja tästä syystä joskus on arvuuteltu voisiko Apostolien teot olla osittain puolustuskirjoitus ensiksi uskosta Jeesukseen Kristukseen ja toiseksi Paavalin asian tähden hänen odottaessaan vankeudessa omalle kohdalleen tuomiota. Emme tarkkaan tiedä kuka Teofilos on, mutta on ilmeistä, että hän on Luukkaan tavoin kiinnostunut kristillisestä uskosta ja järkiperusteista uskolleen. Ilmeisesti Teofilos on Luukkaan tavoin myös pakanakristitty olettaen, että Teofilos -nimellä viitataan yhteen tiettyyn henkilöön. Kyseessä saattaa myös olla ilmaus, joka viittaa yleisesti jokaiseen, joka lukee itsensä Jumalan ystäväksi (katso Joh. 15:15).

Apostolien teot kertovat seurakunnan ja kirkon ensimmäisestä 30 vuodesta. Apostolien teot voisi jaksoittaa eri tavoin mutta yksi tapa on jakaa kirja kolmeen kokonaisuuteen. Luvut 1-7 käsittelevät ensimmäisen seurakunnan elämää Jerusalemissa, luvut 8-12 apostolien toimintaa Juudeassa sekä Samariassa ja luvusta 13 eteenpäin käsitellään evankeliumin leviämistä eri puolille Rooman valtakuntaa. Toinen mahdollisuus jakaa

teksti on nähdä lukujen 1-12 ennen kaikkea käsittelevän kirkon alkuvaiheita Pietarin kautta ja sitten lukujen 13-28 tekevän saman Paavalin näkökulmasta.

Evankeliumien keskiössä ovat Jeesuksen opetus, teot, elämä ja ristiinnaulitseminen sekä ylösnousemus. Apostolien teoissa toimijana on ennen kaikkea Pyhä Henki. Jo Johannes Chrystomos (300-luvulla) toteaa kirjoituksissaan, että Apostolien teot ovat historia siitä, mitä "toinen puolustaja" teki ja opetti (Joh. 14:16). Pyhän Hengen tehtävänä nimenomaan on kirkastaa Jeesusta (Joh. 16:14). Kyse ei ole jostakin uudesta vaan jatkumosta sillä Pyhä Henki nimenomaan voi tulla vasta kun Jeesus on mennyt pois. Apostolien teoissa näkyy miten Jeesus hallitsee taivaasta käsin Pyhän Hengen, seurakunnan ja evankeliumin julistamisen kautta. Jo Apostolien tekojen alkujakeet osoittavat Pyhä Hengen merkityksen, tehtävän ja johdatuksen varhaisessa seurakunnassa. Pyhä Hengen vuodatus on lähellä mutta sitä ennen Jeesuksen tulee mennä Isän luokse. Luukkaan evankeliumi päättyy tähän samaan kehotukseen odottamisesta kunnes opetuslapset saivat "varustukseksenne voiman korkeudesta" (Luuk. 24:49). Luukas itse yhdistää kirjoittamansa evankeliumin ja Apostolien teot toisiinsa aloittamalla toisen kirjeensä viittaamalla edelliseen kirjeeseensä (Ap. t. 1:1).

Perikooppi

Uudessa testamentissa on useita kertomuksia siitä, miten Jeesus näyttäytyi opetuslapsille ja myös laajemmalle joukolle uskovia (1 Kor. 15:5-8) ja tässä nimenomaissessa Apostolien tekojen kohdassa mainitaan, että Jeesus näyttäytyi ja julisti Jumalan valtakuntaan useasti neljäkymmenen päivän aikana. Opetuslapset olivat pitkälti jättäneet Jeesuksen kiinnioton, kärsimyksen ja ristiinnaulitsemisen hetkellä. Opetuslapset olivat lannistuneita siitä, että heidän seuraamansa Mestari oli poissa. Näyttää siltä, että he myös palasivat maallisiin tehtäviinsä Jeesuksen kuoleman jälkeen (Esimerkiksi Joh. 21). He olivat jääneet yksin ja osa ehkä myös oli odottanut ajallista ja poliittista valtakuntaa. Ainakin osa saattoi siis odottaa Israelin valtakunnan ennalleenasettamista. Opetuslapset olivat muiden juutalaisten tavoin ahdistuneita siitä, että he joutuivat elämään Rooman vallan alla ja olisivat halunneet vapautua tästä vallasta niin, että Jeesus olisi vapauttanut Israelin ja ryhtynyt heille kuninkaaksi. Nyt Jeesuksen ilmestyessä opetuslapsilleen he saavat Jeesuksen takaisin ja löytävät uudelleen toivon tulevasta valtakunnasta. He eivät ole enää yksin ja hajallaan vaan Ylösnouseen kohtaaminen muuttaa tilanteen. Jeesus varustaa heitä näiden neljäkymmenen päivän aikana useasti ja puhuu luvatusista Pyhästä Hengestä. Luku neljäkymmentä viittaa Raamatussa

merkittävään ajanjaksoon. Apostolien tekojen 11 ensimmäistä jaetta luovat selkeän sillan evankeliumien ja varhaisen seurakunnan välille.

Tekstikatkelman kuvaus on eräästä Jeesuksen ja opetuslasten aterialla tapahtuneesta kohtaamisesta, joka päättyy Jeesuksen taivaaseen astumiseen. Tekstistä saa vaikutelman, että varsinkin Jeesuksen taivaaseen astumisen jälkeen koolla on laajempikin joukko opetuslapsia. Yksitoista opetuslasta mainitaan nimeltä ja myös erityisesti Jeesuksen äiti Maria mainitaan nimeltä (Ap. t. 1:13-14). Luukas on todennäköisesti käynyt keskustelua ja kuunnellut erityisesti Marian kertomana tapahtumien kulkua (Luuk. 2:19). Jeesuksen veljistä on myös maininta, he eivät olleet uskoneet Jeesukseen (Joh. 7:5), mutta nyt ilmeisesti ylösnousemus oli vakuuttanut heidät Jeesuksesta.

Aterialla ollessaan Jeesus nostaa esille sen, että opetuslasten tulisi odottaa lupauksen täyttymistä. Nyt aika oli lähellä sitä, että opetuslasten ylle vuodatettaisiin Pyhä Henki. Ateria on merkittävä tapahtuma varsinkin Lähi-idän kulttuurissa ja näemme, miten Jeesus ja opetuslapset ovat useaan kertaan aterialla. Ateria viittaa tietysti myös ehtoolliseen ja siihen viimeiseen ateriaan jonka Jeesus ja opetuslapset nauttivat ennen Jeesuksen kärsimystä ja kuolemaa (Luuk. 22:14-23). Näin ateria viittaa ehtoolliseen ja sitä kautta myös tulevaan taivaan juhla-ateriaan.

Jeesus kehottaa opetuslapsia odottamaan, ja Jeesuksen taivaaseen astumisen jälkeen opetuslapset odottavatkin rukouksessa sitä, mikä heille on luvattu. Heillä on kokoontumispaikka Jerusalemissa. Odottamisen näkökulma on tärkeä siitä käsin, että tehtävä jonka he saavat on inhimillisesti mahdoton. Heidän tulee viedä evankeliumi ensiksi Jerusalemiin, sitten Juudeaan, Samariaan ja maan ääriin sakkaa. Sama tehtävä on annettu myös Matteuksen evankeliumin lopussa (Matt. 28:18-20). Teksti muistuttaa meitä lähetystyön tärkeydestä ja merkityksestä - evankeliumi on tarkoitettu yli kaikkien kieliryhmien ja kielirajojen (Ilm. 7:9, Luuk. 13:29). Evankeliumia ja Jumalan valtakunnan murtautumista ei koskaan tarkoitettu pienelle joukolle tai rajatulle ryhmälle, vaikka evankeliumi ja Jumalan valtakunnan murtautuminen lähtikin liikkeelle suhteellisen pienen joukon parista. Heidän paristaan, jotka Jeesus oli kutsunut seuraamaan itseään ja jotka saivat voiman toteuttaa Jeesuksen antaman tehtävän.

Lähetystehtävää ei voinut toteuttaa inhimillisin keinoin vaan tehtävän toteuttamiseen tarvittiin Pyhä Henki, joka myös muistuttaisi opetuslapsia siitä kaikesta mitä Jeesus oli opettanut (Joh. 14:25-26). Taivaaseen astumisen myötä opetuslapset joutuisivat jälleen tilanteeseen, jossa he olisivat ilman Jeesusta. Tällä kertaa he eivät kuitenkaan jäisi yksin

koska he saivat luvattua Pyhä Hengen, joka toimisi heidän puolustajana ja palauttaisi heidän mieliinsä kaiken, mitä Jeesus oli heille opettanut.

Jumalan valtakunta ei murtautunutkaan näkyvällä tavalla esiin. Jeesus ei kukistanut Rooman valtaa, vaan Jumalan valtakunta ilmeni opetuslapsille sisäisesti. Jumalan valtakunta ja Jeesuksen kuninkuus eivät ole aikaan sidottuja (Dan. 2:44-45, Joh. 18:36). Opetuslapset kysyvät Jeesukselta aikoja, mutta tähän Jeesus toteaa, että heidän ei tule keskittyä aikoihin. Opetuslapsen elämään kuuluu monesti kärsivällisyyden oppimista. Opetuslapset suuntaavat odotuksen rukoukseen ja keskinäiseen yhteyteen. Heillä olisi varmasti ollut syytä kiistellä keskenään ja pohtia menneitä epäonnistumisia mutta sensijaan, he päättävät rakentaa keskinäistä yhteyttä ja käyttää lupauksen odottamisen ajan rukoukseen.

Jeesus ei avaa aikoja. Sensijaan Jeesus vahvistaa sen mitä hän on luvannut. Keskeisenä teemana nousee esiin voima (kreik. δύναμις / dynamis) jonka he tulevat saamaan. Tehtävä, jonka Jeesus antaa heille, tulee toteuttaa Jumalan voimassa. Tästä samaisesta voimasta Paavali kirjoittaa Roomalaiskirjeessä (Room. 1:16-17) sanoen, että hän ei häpeä evankeliumia koska se on Jumalan voima. Kun opetuslapset saavat voiman heistä tulee myös samalla Jeesuksen todistajia (kreik. μάρτυς / martyrs). Jeesuksen todistajana eläminen on keskeinen teema Apostolien teoissa. Apostolien teot avaa sitä, miten Jeesuksen seuraajat todistavat Jeesuksen teoista ja elämästä omalla elämällään. Jeesuksen todistajana elämisen ytimessä ei ole se, että osaa toistaa historialliset tapahtumat ja faktat vaan se, että on saanut Pyhän Hengen lahjan eli Jumalan voiman elämäänsä. Joku on todennut hyvin, että vainot eivät tee todistajia tai marttyyrejä vaan vainot tuovat ilmi ketkä ovat todellisia Jeesuksen todistajia. Helluntaina tämä Jeesuksen antama lupaus alkoi toteutua. Evankeliumi julistettiin aluksi Jerusalemissa juutalaisille ja siitä eteenpäin ”puolijuutalaisille” ja lopulta pakanoille. Paavali kirjoittaa kirjeessään siitä miten voima tulee täydelliseksi heikkoudessa (2 Kor. 12:9), mikä piti myös tämän joukon kohdalla paikkansa - näemme opetuslasten elämässä monia heikkouksia ja silti voimme lukea kuinka Jumalan voima tulee heidän elämässään näkyväksi ja evankeliumi leviää uusille alueille.

Kaiken puhuttuaan opetuslapset näkevät kuinka Jeesus otettiin ylös taivasiin ja pilvi vei Jeesuksen heidän näkyvistään. Pilvi symboloi yleensä jumalallista läsnäoloa (2 Moos. 24:15, Dan. 7:13) ja tästä löydämme myös viittauksen päivän Vanhan testamentin tekstiin. Sitten opetuslapset näkevät kaksi valkopukuista miestä kuten he olivat nähneet myös Jeesuksen haudalla (Luuk. 24:4, Joh. 20:12). Heprealaiskirje puhuu siitä kuinka enkelit toimivat palvelevina henkinä (Hepr. 1:14). Opetuslapset saavat vielä lupauksen, että Jeesus tulee samalla tavalla takaisin kuin opetuslapset ovat nähneet Jeesuksen

nousevan taivaaseen mikä yhdistää raamatunkohdan myös muualla vastaavaan kuvaukseen Jeesuksen paluusta (Dan. 7:13, Matt. 24:30, 26:64 ja Ilm. 1:7) ja Sakarjan kirjassa on näköala siihen, että Jeesus palaa nimenomaan Öljymäelle (Sak. 14:4-5). Tessalonikalaiskirjeessä on myös näköala siihen kuinka Jeesus tulee alas taivaasta ja ytimessä on se, että me saamme aina olla siitä eteenpäin Herran kanssa (1 Tess. 4:13-18). Teksti avaa opetuslapsille, mutta myös tämän päivän Jeesuksen seuraajille, lupauksen Jeesuksen paluusta ja ennen kaikkea siitä, että Jeesuksen seuraaja ei odota niinkään tiettyjä tapahtumia lopunaikoina vaan ennen kaikkea Jeesuksen paluuta. Hänen paluutaan, joka on Isän oikealla puolella ja toimii Pyhä Henkensä kautta tänään omiensa ja seurakuntansa parissa.

Yhteenveto

Opetuslapset näkivät Jeesuksen nousevan taivaaseen. Tällä kertaa Jeesuksen etääntyessä heistä he eivät jääneet murheen ja pelon keskelle sillä he omistivat lupaukset, jotka tulisivat pian täyttymään. Lisäksi kaksi valkopukuista miestä vakuutti heille, että Jeesus kerran tulisi takaisin samalla tavalla kuin hän oli taivaaseen mennyt. Tapahtumat eivät edenneet opetuslasten suunnitteleamalla tavalla - ne etenivät Jumalan suunnitelmien mukaan. Kristinuskon tapahtumat eivät ole ensisijassa filosofiaan tai ideologiaan kytkeytyviä tapahtumia vaan ne kytkeytyvät ennen kaikkea historiaan ja historialliseen tilanteeseen. Se mitä tapahtui noin 2000 vuotta sitten vaikuttaa edelleen tänään. Myös me olemme osallisia näistä tapahtumista ja siitä samaisesta voimasta, joka vaikuttaa heikkoudessa kun uskomme Herraan Jeesukseen ja olemme kastettuja Hänen nimeensä (Ap. t. 2:38-41).

Tekijä: Tuisku Winter

Lähteitä:

Raamattu 1992

Sana elämään -kommentaariraamattu, Aikamedia

Logos raamattuohjelma

Faithlife Study Bible, Lexham Press

The Jewish Annotated New Testament: New Revised Standard Version Bible Translation.
Oxford University Press

Acts: an expositional commentary, Boice, J. M. (1997). Baker Books

Andens folk, Peter Halldorf, Bokförlaget Cordia Ab